

EXAMENSARBETE

Hösten 2008

Läroarbldningen

Barns Internetanvändning

Ett arbete om barn i skolår 5 – 7; deras sätt att använda Internet
utefter genus

Författare

Ulrika Annell

Per Hetlesæther

Handledare

Patricia Lorenzoni

Barns Internetanvändning

Ett arbete om barn i skolår 5 – 7; deras sätt att använda Internet utefter genus

Abstract

Syftet med detta examensarbete har varit att undersöka barns Internetanvändning. Vad sysselsätter sig barnen med när de använder Internet, är det någon skillnad mellan pojkars och flickors användande i cybervärlden, hur ser denna eventuella skillnad ut och hur kan denna eventuella skillnad förklaras? Dessa frågor har vi försökt besvara i vårt arbete med hjälp av olika teorier och undersökningar. Undersökningen grundar sig på 123 enkätsvar och 5 intervjuer från elever i skolår 5-7. I arbetet har vi kommit fram till att det finns en märkbar skillnad mellan pojkars och flickors Internetbruk, men att flera teorier inte går på djupet med orsakerna till förhållandet. Skillnaderna består bland annat i att pojkar spelar datorspel mer än flickor som i sin tur chattar och är på Communitys. Pojkar har även ett större självförtroende än flickor när det kommer till att ranka sina Internetkunskaper- och färdigheter. I arbetet söks svar på orsaken till dessa skillnader i genusteori. Resultatet blev att en tydlig skillnad mellan pojkars och flickors Internetanvändande kunde kartläggas, att barn känner sig bekväma med att använda Internet och att de skillnader som finns förmodligen har sin grund i genuskulturella konstruktioner.

Ämnesord: Teknologi, Informations- och kommunikationsteknik (IKT.), genus, Internet, Internetanvändning, tekniskt självförtroende, Informationsteknik (IT).

INNEHÅLL

1 INLEDNING	5
1.1 SYFTE.....	6
1.2 RELEVANS.....	6
1.3 FRÅGESTÄLLNING	7
1.4 AVGRÄNSNINGAR.....	7
1.5 ORDFÖRKLARING	8
1.5.1 Internet	8
1.5.2 Genus.....	9
1.6 UPPSATSENS DISPOSITION	9
2 METOD OCH TEORI.....	11
2.1 ENKÄTUNDERSÖKNINGAR	12
2.2 INTERVJUER	14
2.3 GENUSKULTURELLA MÖNSTER; FÖRVÄNTAT BETEENDE	15
3 FORSKNINGSBAKGRUND OCH HISTORISK BAKGRUND.....	19
3.1 HISTORISK UTVECKLING AV TEKNOLOGI, IT OCH IKT. MED KOPPLING TILL SKOLAN OCH KÖN.....	19
3.1.1 Teknikämnet i skolan; historisk utveckling	19
3.1.2 Datorn i skolan; historisk utveckling och statligt styre	20
3.2 FRÅN IT TILL IKT.	21
3.2.1 Konsekvenser med IKT. i skolan.....	22
3.3 KÖNSSKILLNADER.....	23
3.3.1 Intresse, synlighet och psykologiska skillnader.....	23
3.3.2 Tekniskt självförtroende och zeigarnik-effekten	25
4 EMPIRI.....	26
4.1 ENKÄTUNDERSÖKNINGAR	26
4.1.1 Daglig användning av Internet hos ungdomar skolår 5-7.....	26
4.1.2 Antal timmar som eleverna använder Internet per dag	27
4.1.3 Användning av Internet i skolarbete.....	28
4.1.4 Användningsområden för Internet hos ungdomar skolår 5-7.....	29
4.1.5 Hur högt barnen rankar sina Internetkunskaper.....	30
4.2 INTERVJUER	30
5 ANALYS	33
5.1 KVANTITATIV DATA (ENKÄTER)	33
5.2 KVALITATIV DATA (INTERVJUER)	35
6 DISKUSSION.....	37
7 SAMMANFATTNING	41
8 VIDARE FORSKNING.....	43
9 REFERENSLISTA	44
9.1 TRYCKT LITTERATUR	44
9.2 OTRYCKTA KÄLLOR.....	45
9.2.1 Internet	45

1 Inledning

Detta arbete behandlar områdena genus och Internet. Dessa två områden har länge varit föremål för extensiv forskning, men har oftast behandlats som separata forskningsområden utan att sammankopplas med varandra. Har kanske genusfrågan fått en ny dimension genom IT-åldern?

I västvärlden är barnen under 90- och 2000-talet de generationer som har vuxit upp med IT som ett inslag i sina liv. Det är inte djärvt att påstå att det då har influerat deras liv, identiteter och identitetsskapande och även deras värderingar och syn på omvärlden. I och med att Internet blev tillgängligt för ”alla” skapades nya förutsättningar för kommunikation. Istället för att kommunicera via vanlig post, kunde man nu istället skicka brev genom e-post vilket gör att meddelandet genast kom fram genom ett enkelt klick, eller upprätta en direktkommunikation genom chattfunktioner. Informationsflödet eskalerade, det blev lättare att ta del av information från många olika håll och det gick att snabbt få ut sina åsikter till många.

Kommunikation, rekreation och information är ord som beskriver Internet. Att ”chatta” med kompisar och andra, delta i så kallade Communitys och att maila blev vanliga företeelser. Och detta gick att göra anonymt. Det spelar ingen roll vem du är utanför cybervärlden, du kan bli någon helt annan i cybervärlden med hjälp av den nya tekniken som gör det möjligt att kommunicera via datorer, IKT. Ungdomar använder sig i stor utsträckning av IT som ett socialt verktyg. Men även om du har möjlighet att kommunicera över hela världen, använder du dig av Internet på samma sätt som andra gör?

I vårt arbete skall vi undersöka barns förutsättningar för och förtroendet med den nya teknologin, om vår värld är så konstruerad att flickor och pojkar har olika förutsättningar i cybervärlden där det inte är kroppen som definierar vårt kön. Genom Internet har du möjlighet att kommunicera och ta del av information världen över, användningsområdena är ofantliga men ändå skiljer sig Internetbruket åt från individ till individ beroende på intresse och skicklighet, men kanske också på grund av kön.

1.1 Syfte

Som redan nämnts, så behandlar detta arbete flickors och pojkars förhållande till Internet. Eventuella skillnader och likheter mellan pojkars och flickors förhållande till Internet kommer senare i arbetet att ställas mot varandra, synliggöras och analyseras med hjälp av relevant litteratur. Syftet är att: (1) peka ut skillnader och likheter mellan pojkars och flickors sätt att använda Internet samt (2) försöka ge förklaringar till dessa olikheter med hjälp av genusteori.

1.2 Relevans

Internet i allmänhet och IKT. i synnerhet är idag en integrerad del i många vardag, i alla fall i västvärlden. Särskilt ungdomar och barn lockas av den nya teknologin bland annat av kommersiella intressen, möjligheterna till rekreation och spel, kommunikationsmöjligheterna och informationsflödet. Det finns mycket för barn och ungdomar att göra på Internet och mycket av det som finns där riktar sig till dem.

Redan från 1970-talet har staten visat ett intresse för att införa datorer i skolan. Detta har tagit sig formen som olika satsningar. Bland annat har staten finansierat forskning inom området för kunskapsutveckling med hjälp av datorer och gett skolorna pengar för att rusta upp med datorer, samt satsat på att ge lärare fortbildningar inom datorer.¹

Det finns mycket litteratur och forskning om den tekniska utvecklingen och även om den teknologiska period vi nu befinner oss i. Däremot finns det inte lika mycket forskning kring barns och ungdomars förhållande till den nya tekniken ur ett genusperspektiv. Framförallt i skolans värld kan detta bli föremål för diskussion där det i läroplanerna finns delar som behandlar såväl genus och jämställdhet som informations- och kommunikationsteknik.

Internet är såväl ett redskap för informationsutbyte som ett socialt verktyg. Information och den sociala sfären är även stora delar i skolan. Då Internet har tagit plats i undervisningen i skolan är det intressant att se hur det används inom just de områdena, det vill säga, som socialt- och informationsverktyg hos barn.

¹ Riis, Ulla (2000), IT i skolan mellan vision och praktik – en forskningsöversikt, Skolverket Liber, Kalmar, s9-10, ISBN: 91-89313-89-5

1.3 Frågeställning

Den övergripande frågeställning som ligger till grund för arbetet är:

- Fungerar ungdomars Internetanvändning som en bekräftelse av könsgrupperingar, eller som ett könsneutralt forum/område?

Detta är ett stort område som behöver delas upp i mindre, mer hanterbara delfrågor. Dessa är:

- Skiljer sig pojkars och flickors huvudsakliga användningsområde på Internet från varandra?
- Hur ser denna eventuella skillnad ut?
- Hur kan dessa eventuella skillnader förklaras?

1.4 Avgränsningar

Detta arbete berör flera olika forskningsområden. Genuskulturella mönster och handlingar i sig samt den historiska utvecklingen av dessa, informationsteknik ur ett genusperspektiv idag och historiskt, IT-utvecklingen, teknikämnets utformning i skolan samt datorn och IT i skolan, hur den har implementerats historiskt, kunskapsmål och ungdomars användning av Internet och datorer på fritiden och i skolan.

Med tanke på områdets bredd, är det av största vikt att göra nödvändiga avgränsningar. Detta för att arbetet inte ska tappa fokus, mål eller missa syftet. Det är inte en del av arbetets syfte att analysera den teknologiska utvecklingen ur ett genusperspektiv eller de genusbaserade handlingsmönstrens historiska utveckling inom forskningen. Även om detta berörs i arbetet, så kommer inte vidare analyser eller undersökningar att fokusera på ämnet, dock kommer tidigare studier inom områdena att användas som redskap för analys av till exempel enkätundersökningarna.

Det är däremot arbetets syfte att försöka kartlägga barns Internetanvändning och ställa dessa resultat mot tidigare forskning på området, med genusteori som grund, och det är det som kommer att betonas i arbetet.

1.5 Ordförklaring

1.5.1 Internet

Internet är ett globalt datornätverk som är ett resultat av att många lokala datornät runt om i världen har kunnat kopplas samman. Redan på 1960-talet började det amerikanska försvaret utforma ett system som ligger som grund till dagens Internet. Internet fick fri (läs civil) spridning 1994 och fungerar på ett sådant sätt att det förmedlar paket av information där varje paket har globalt unika avsändar- och mottagaradresser. Att Internet har blivit så populärt beror inte enbart på förmågan att förmedla paket, utan även på utvecklingen av datorförmedlad kommunikation mellan människor, IKT.² De mest dominerande användningsområdena är e-post, publicering av information på webben, samt tillämpningsområden som gör det möjligt att överföra datafiler mellan datorer samt deltagande i nyhets- och diskussionsgrupper.³ Enligt svenska akademins ordlista betyder ordet Internet ”det internationella datanätet”⁴.

Teknik –

Används i arbetet synonymt med ordet teknologi (vetenskap om teknik), förutom när det används för att syfta på teknikämnet som undervisningsämne i skolan.

Chatta –

Skriftlig dialog i realtid mellan användare på Internet.⁵ Exempel på så kallade chattprogram är MSN (Messenger).

Communitys –

Mötesplatser på Internet, där personer, ofta med gemensamma intressen, men inte alltid, kan chatta, maila och så vidare. Ofta får varje medlem en egen hemsida där den kan presentera sig, lägga ut bilder, skriva dagbok med mera.

IT. –

Informationsteknik. Utnyttjande av datorer och Internet för informationshantering.⁶ Används som ett begrepp för de tekniska möjligheter som skapats genom utveckling av datatekniken.

2 Bengtsson, Ewert (2000), Den tekniska utvecklingen inom IKT-området. I: Riis Ulla (red) IT i skolan mellan vision och praktik – en forskningsöversikt, 2000, Skolverket Liber, Kalmar, s43, ISBN: 91-89313-89-5.

3 <http://www.ne.se/artikel/1033561>, Internet, 6/11-08.

4 Svenska akademien, (2006), Svenska akademins ordlista över svenska språket, Svenska akademien, Stockholm, trettonde upplagan, s390, ISBN: 91-7227-419-0.

5 Ibid. s124.

6 Ibid. s378.

IKT. –

Informations- och kommunikationsteknik. En vidareutveckling av IT där kommunikation mellan människor har den centrala rollen.

1.5.2 Genus

När ordet genus används, så har det innebörden det formade könet och inte det fysiska. Ordets exakta definition kan vara svår att fastställa då det råder delade meningar bland forskare angående vad som ingår i begreppet. Yvonne Hirdman, professor vid Arbetslivsinstitutet och Historiska institutionen vid Stockholms universitet försöker i sin bok *Genus – om det stabila förändringar* redogöra för begreppet. Bland annat kommer ordet från engelskans gender (kön) och anledningen till ordet togs i bruk var att ett nytt ord ansågs behövas för att ”betona det feministiska credo”, som hon säger. Hirdman menar att ordet genus även ställdes, och ställs, i dikotomi till ordet ”könsroll”, där könsroll betyder att personers roll i samhället dikteras av deras kön och har sin grund i en deterministisk, biologisk inställning. Problemet, enligt Hirdman, är att ordet könsroll är ett för vitt begrepp där såväl fysiskt kön och biologiska skillnader mellan män och kvinnor kopplas samman med socialt konstruerat kön. Hirdman menar att med användningen av ordet genus kommer man ifrån tänkandet att vi är våra fysiska kön och istället underlättas tankar kring kulturellt och socialt formade kön.⁷

1.6 Uppsatsens disposition

I uppsatsens början fördes en inledning med syfte, frågeställningar, relevans, ordförklaringar och avgränsningar. Detta för att ge läsaren en så tydlig presentation som möjligt av studieämnet. Sedan följer metodavsnittet, med metoddiskussion och genusteori. Där presenteras tillvägagångssättet för insamlingen av data och den teori utifrån vilken undersökningen görs, samt den teori vilken uppsatsen vilar på. Sedan följer den historiska bakgrunden som syftar till att ge en inblick i den teknologisk-historiska utvecklingen med koppling till skolans värld och könsskillnader. Därefter kommer en presentation av den information som samlades in vid enkätundersökningarna och intervjuerna, omvandlad till diagram med komplettering från Statistiska Centralbyrån (SCB). På det följer analys uppdelat i två kapitel med kvantitativ data och kvalitativ data som indelning. I den senare delen av

⁷ Hirdman, Yvonne (2001), *Genus- om det stabila förändringar*, Liber AB, Malmö, s11-16, ISBN: 47-06223-1.

arbetet finns ett diskussionsavsnitt där skrivandes egna slutsatser, funderingar och tankar gällande analys, empiriskt material och metod kommer in.

Uppsatsen avslutas med en sammanfattning, följt av vidare forskning. I vidare forskning tar vi upp förslag gällande de forskningsområden som vi anser skulle vara intressanta, men inte haft möjlighet att ta upp i detta arbete.

2 Metod och teori

Innehållet i arbetet är tvärvetenskapligt vilket öppnar möjligheten för en kombination av kvantitativ och kvalitativ forskningsmetodik. Detta ger även arbetet ett större djup, det vill säga, det blir mer än bara en översikt och en kartläggning av ett handlingsmönster.

Arbetet försöker belysa ett visst fenomen och förstå bakomliggande orsaker till fenomenet, det vill säga, skillnaden mellan pojkars och flickors Internetanvändande. När det gäller frågor som rör förståelse bakom ett fenomen och inte endast redogörelse av fenomenet, lämpar sig den kvalitativa forskningsmetoden⁸. Däremot utesluts inte användningen av kvantitativa undersökningsmetoder. Arbetet är uppdelat i två delar; dels görs försöket att belysa hur fenomenet ser ut idag, dels försöker det förklara bakomliggande orsaker till fenomenet, alltså behövs såväl de kvantitativa som de kvalitativa forskningsmetoderna⁹.

Den litteratur som finns inom områdena genus, teknik och ungdomar ställs mot de resultat enkäterna och intervjuerna ger och i viss utsträckning mot varandra med syftet att skapa en diskussion. Redan existerande statistik inom området kommer i analysen att jämföras och ställas mot insamlad kvantitativ data.

Under veckorna 39-44 Ht-08 hade vi som skribenter vår verksamhetsförlagda utbildning (VFU) belagda på skolor där det lämpade sig för bådas del att inrikta undersökningen på år 5-7. Vi som skribenter valde att studera denna ålder eftersom vi tycker det är en intressant ålder då många elever utvecklar sin sociala medvetenhet och sitt identitetssökande. Enligt Piaget, utvecklingspsykolog och pedagog, är det i denna ålder barn uppnår sin fjärde period i sin utveckling där ett nytt sätt att tänka uppstår. Detta tänkande kan förklaras med att barnen börjar använda sig av hypoteser, det vill säga, att en sats inte falsifieras eller fastslås utan att denna sats först testas genom försök att tillämpa den¹⁰. På VFU-platserna gjordes utdelning och insamling av enkäter och intervjuer. Detta ledde till att två skolor var representerade i undersökningen.

8 Nyberg, Rainer (2000), Skriv vetenskapliga uppsatser och avhandlingar med stöd av IT och Internet, Studentlitteratur, Lund, 4e upplagan, s100-101, ISBN: 91-44-01000-1.

9 Ibid. s100-102.

10 Piaget, Jean (1972), Psykologi och undervisning, Bokförlaget Aldus. Stockholm, s43-44, ISBN: 91-0-037534-9, Originalutgåva: (1969) Psychologie et Pédagogie, Editions Denoël, Paris.

Den ena skolan, en f-5-skola, där data samlades in är en byskola med sammanlagt 100 elever. Skolan är belägen utanför en större stad. Det är inte en mångkulturell skola.

Den andra skolan är en f-9-skola med ungefär 500 elever, belägen på en mindre ort. Det är främst övre medelklass och det är inte en mångkulturell skola.

2.1 Enkätundersökningar

Den kvantitativa undersökningen består av enkätundersökningar¹¹ och är till för att ge en bättre inblick i barnens generella användning av Internet. Enkätundersökningar lämpar sig för att ta reda på faktauppgifter där det är lätt att formulera fasta svarsalternativ¹². Själva formuleringen av frågorna i denna undersökningsdel av arbetet är tänkt att vara kvantitativ, men frågorna är vid flera tillfällen öppna, något som oftare kännetecknar kvalitativa metoder. Anledningen är att det underlättar för fortsatta studier av bakomliggande orsaker till resultatet. För att öka tillförlitligheten i arbetet och det resultat som enkätundersökningarna ger, så kompletteras statistiken rörande till vad personer främst använder Internet till med statistik från SCB. Även om åldersgrupperna i de olika presentationerna skiljer sig åt, så fungerar de som ett komplement till studien.

Enkätundersökningarna följer de etiska riktlinjer framtagna av Vetenskapsrådet med särskild tyngd på information till de deltagande i undersökningarna¹³. Målet var att gå ut med minst 100 enkäter och resultatet blev att 123 enkäter samlades in. Med tanke på att uppsatsen skrevs under en period då vi hade praktik så var det fördelaktigt att använda våra VFU-platser som undersökningsplats, detta främst med hänsyn till tidsaspekten, men också för elevernas trygghet. I fall respondenterna känner igen de personer som frågar dem om saker, så kan det hjälpa till att öka benägenheten för dem att svara och att svara ärligt. Dock kan det kritiseras att inte fler enkäter delades ut och valet av de tilltänkta respondenterna kan avvisas som ett

11 Se bilaga 1

12 Johansson, Bo, Svedner, Per Olov (1998), Examensarbetet i lärarutbildningen – Undersökningsmetoder och språklig utformning, Författarna och Kunskapsföretaget, Uppsala, 3e upplagan, s39, ISBN: 91-89040-36-8.

13 Vetenskapsrådet, Stockholm; Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning, (2001), Hämtad 2 september, 2008 från http://www.vr.se/download/18.427cb4d511c4bb6e38680002601/forskningsetiska_principer_fix.pdf.

tillfällighetsurval¹⁴. Med tanke på tidsaspekten och enkätantalet står det i överensstämmelse med rimlighet för ett examensarbete, vad gäller såväl tid som omfång.

Något som bör tas i beaktande är avsaknaden av anonymitet i enkätundersökningen för de svarande. Eftersom de som svarar skrev sina namn på undersökningen, i det fall de ville skriva det och samtidigt ge sitt godkännande att de kunde tillfrågas att ställa upp i en intervju, är det av största vikt att informera dem om vilka som kommer att ha tillgång till materialet. Självklart kommer ingen utöver forskarna att med hjälp av enkätsvaren kunna härleda svaren till enskilda elever, vilket eleverna fick veta. Det ligger med andra ord stort ansvar på forskarna att på ett tydligt sätt informera och få eleverna att lita på oss för att det ska komma in ett acceptabelt undersökningsunderlag¹⁵.

Klassföreståndarna för de olika klasserna var de som avgjorde om enkäterna borde delas ut i deras klasser eller ej. Alla klasföreståndare gav, efter att ha läst enkäterna, sina tillstånd att dela ut dem i klasserna. Bedömningen gjordes att skrivande bör vara de som lämnade ut och samlade in samt informerade om enkäterna. Dels förenklar det informationen och svar på frågor respondenterna kunde tänkas ha angående enkäten, dels för att öka villigheten för respondenterna att delta¹⁶. Enkäterna delades ut klassvis och eleverna fick information om vissa frågor för att undvika missuppfattning. Bland annat fick de veta att det var av vikt att endast markera ett (1) alternativ när de skulle svara på frågan ”Vad gör du mest på Internet?”. I några svar som kom in kunde skrivande dock hitta svar som ifyllts felaktigt. Det lades också stor tonvikt vid frivilligheten angående deltagandet. Responsfrekvensen var mycket stor och i stort sett alla tillfrågade barn valde att delta i undersökningen.

På grund av att klassernas uppsättning inte var helt jämnt fördelade mellan pojkar och flickor, så blev även resultatet ojämnt fördelat. Detta löses delvis genom att presentationen av enkätsvaren, uppställda i diagram, anges i procent och därmed tar bort riskerna för eventuell missvisning.

14 Denscombe, Martyn (2000), Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskapen, Studentlitteratur, Lund, s25, ISBN: 91-44-01280-2. Originalutgåva: (1998) The Good Researcher Guide- for small-scale social research projects, Open University Press. Buckingham och Philadelphia.

15 Denscombe (2000) s28f.

16 Maria Melén Fäldt 3/11-08 10:15 – 11:45, Höskolan Kristianstad.

Frågorna i enkäten är till för att ge forskarna en överblick gällande till vad och hur ofta barnen använder Internet samt att ge information till hur gott självförtroende barnen har till sina egna Internetkunskaper. Under ett möte mellan de skrivande fastslogs det vad de ville ta reda på och hur de olika frågorna kunde hjälpa forskarna framåt i arbetet och efter råd från handledare formades enkäten till sin slutgiltiga form.

2.2 Intervjuer

Detta arbete är riktat till att ge inblick i individers handlingar och varifrån dessa kommer, så det räcker inte med de kvantitativa undersökningar som gjordes, särskilt inte eftersom det gäller att förstå beteendemönster hos människor¹⁷. Oftast bör/måste forskaren göra någon form av djupgående undersökningar för att försöka förstå ett visst handlande¹⁸. Detta har i arbetet gjorts med hjälp av intervjuer där elever med, för forskningsområdet, intressanta enkätsvar har intervjuats. Urvalet av dem som har intervjuats har mestadels fungerat på det sättet att representanter för genomsnittet har utvecklat sina svar och fått svara på fler frågor rörande ämnet¹⁹. Detta innebär att ingen av representanterna med avvikande svar har intervjuats vilket eventuellt skulle ha kunnat ge en mer varierad och nyanserad bild av insamlad data. Under intervjuerna fördes ingen inspelning via bandspelare, detta för att barnen inte skulle känna någon form av obehag vilket kan bli fallet dels av blotta närvaron av bandspelare, samt de intervjuades låga ålder²⁰.

Fem intervjuer gjordes, två pojkar och tre flickor, och tog 10-15 minuter var att genomföra och var semistrukturerade. Forskarna hade några frågor som var av intresse för undersökningen, exempelvis varför de (barnen) hade valt just det alternativ de hade valt på frågan rörande vad de mest gjorde på Internet och vilka de träffade där samt fördelar/nackdelar med att träffa personer på Internet jämfört med att träffa dem i verkliga livet, men tillät de intervjuade att tala relativt fritt i förhållande till frågorna, även om intervjuerna ibland tog vissa utsvängningar. Med tanke på att arbetet behandlar genus kan det synas vara märkligt att inte lika många pojkar som flickor har intervjuats. Dock menar skrivande att det inte är *antalet* pojkar eller flickor som intervjuats som är det väsentliga för

17 Denscombe (2000) s243, Nyberg (2000) s100-102.

18 Ibid. s243.

19 Ibid. s14-15.

20 Ibid. s148.

uppsatsen. De som har intervjuats har i första hand inte valts utefter sitt kön, utan för att deras enkätsvar har varit intressanta för att försöka förstå olika mönster i enkätsvaren. Med andra ord så fanns det inget skäl för skrivande att ha en jämn fördelning mellan pojkar och flickor för att få fram förklaringar till olika mönster.

Intervjuerna redogörs senare utifrån de fältanteckningar som fördes under samtalen.

2.3 Genuskulturella mönster; förväntat beteende

I arbetet kommer forskarna att utgå från Yvonne Hirdmans genusteorier, med kompletteringar från Simone de Beauvoir och Maria Hedlin, som samtliga presenteras nedan. Hirdmans genusteorier kommer att ligga till grund för senare analys av det empiriska materialet samt litteraturen som behandlar IT, IKT. och teknik. Anledningen till att Hirdman får företräde framför de Beauvoir, är för att Hirdmans genusteorier baseras på de Beauvoirs och är en vidareutveckling av dessa sett i ett senare perspektiv.

Simone de Beauvoir, filosof och existentialist, myntade de berömda orden: ”Man föds inte till kvinna, man blir det.”. Med detta menar hon att de handlingar vi utför i enlighet med vårt kön²¹, inte är predeterminerade av naturen, utan dessa handlingar utförs därför att vi får dessa roller. Dessa roller har sitt ursprung i hur vi behandlas av vår omvärld och hela civilisationens utformning och att vi lär oss att uppföra oss så som vi förväntas att uppföra oss. Kvinnor och män får sina roller, roller som skiljer sig markant åt i vilka handlingar som är ”tillåtna”. De Beauvoir menar att denna indelning börjar tidigt. Upp till ungefär tolv års ålder är pojkarna och flickorna inte lika hårt uppdelade, men om flickorna redan innan denna ålder uppvisar en ”sexuell specificering”, så beror detta inte på någon sorts biologisk instinkt, utan snarare av att andra i hennes omgivning har ingripit och påverkat henne utveckling. Det är detta, det vill säga hur den kultur vi lever i ser ut och hur vi behandlas av andra människor, som definierar våra socialt konstruerade kön och våra könsdefinierade handlingar.²²

21 När de Beauvoir använder ordet kön i denna kontext, tolkar skrivande det som att hon syftar till det som idag benämns som ”genus” alt. konstruerat/socialt kön.

22 De Beauvoir, Simone (2002), Det andra könet, Nordsedts förlag, Stockholm, s325, ISBN: 91-1-300306-2, Originalutgåva: (1949) Le Deuxième sexe, Éditions Gallimard.

När ordet könsskillnader används kan det vara diffust, då det kan betyda antingen det fysiskt/biologiskt formade könet, men även det socialt formade könet. När istället ordet genus används, så har det innebörden, det socialt formade könet och inte det fysiskt formade könet (se 1.5.1 *Genus* s 8).²³ Den här sektionen kommer inte att fokusera på skillnader i det fysiska könet, utan tyngdpunkt kommer att ligga på genus, det konstruerade könet. Men hur ”konstrueras” ett kön? Yvonne Hirdman, professor vid Arbetslivsinstitutet och Historiska institutionen vid Stockholms universitet, delar in det i tre mallar, som nedan kommer att redogöras i korthet.

Det första sättet att konstruera, eller rubricera det kvinnliga könet återfinns tydligast i antiken och ligger i tesen ”A – icke-A”. En kvinna definieras som en icke-man, det vill säga, en kvinna definieras inte utefter vad hon är utan i vad hon inte är, alltså, inte en man. Under antiken ansågs det bland filosofer att män stod i bättre förhållande till själen och tanken än vad kvinnor gjorde. Kvinnor ansågs stå närmare den okontrollerbara naturen, det djuriska och okontrollerbara än vad männen gjorde bland annat eftersom kvinnor kan föda barn. Kvinnor ansågs därför inte vara lika rationella och kvalificerade som männen i sin tekniska förmåga.²⁴ Själ, tanke, logik och förnuft var något högre än det fysiska, naturen och det världsliga och människan stod närmre det gudomliga, medan naturen var det djuriska. Eftersom män står närmre det andliga, står de även närmre det mänskliga, och eftersom kvinnor är icke-A, så står de närmre naturen och det djuriska.²⁵ Ett liknande synsätt finner vi i A-B, som kommer att beskrivas senare i texten.

Det andra sättet för konstruktion av genus är i satsen A –a, där kvinnan, i förhållande till mannen, är mindre, defekt och oklar. Kvinnor är, förgrovat, små och ofärdiga män. Någoting saknas. Även denna teori syns tydligast i antikens filosofi och antikens medicintänkande, där mannen stod för hetta, form och struktur och kvinnan stod för formlöshet, kyla och kaos. Liknelserna gjordes under antiken att precis som äldre skulle bestämma över yngre, skulle män även bestämma över kvinnor, av den anledning att de äldre respektive männen antogs vara visare och ha kommit längre i utvecklingen än yngre respektive kvinnor. Dessa tankar kom åter under 1800-talet och den naturvetenskapliga eran där forskare med hjälp av jämförelse av fysiska attribut, exempelvis skillnad i hjärnvolyt och antal tänder, slog fast att

23 Hirdman, Yvonne (2001) s16.

24 Westerberg, Bengt (1998), Han, hon, den, det - Om genus och kön, Ekerlids Förlag, Stockholm, s255, ISBN: 9-24, 91-8859-503-X.

25 Hirdman (2001) s27-28.

kvinnan var mindre utvecklad än mannen vilket i sin tur gjorde den manliga formen till ett högre steg i evolutionen.²⁶

Den tredje och sista teorin som Hirdman redogör för, är en senare teori som såg ljuset under 1700-talet och som kan komprimeras i formeln A – B. Här är det skillnaden, och inte jämförelsen, som är det avgörande för konstruktionen av genus. Det handlar inte om variationer eller undergrupper inom samma kategori, utan om helt åtskilda kategorier. Även om kvinnan fortfarande ansågs vara mindre utvecklad än mannen, så är de inte på samma skala. En kvinna definieras inte efter vad hon inte är, som i A – icke-A-teorin, utan för vad hon är. Det lämnar ett visst utrymme för kvinnor att ha egenskaper som inte män har, eller kan få. Eftersom kvinnan och mannen inte kan jämföras med samma måttstock, då de är helt åtskilda, så skapades även en viss norm för kvinnan avskild från den manliga normen. I de övriga teorierna var det svårare att åstadkomma dessa normer, då den högsta ”normen” för kvinnan var omöjlig att uppnå då denne var reserverad för mannen. Nu, när kvinnan var något eget, så utvecklades även hur en kvinna bör vara (stereotyp idol/rollfigur). Det har funnits normer för hur kvinnor bör/ska vara innan 1700- och 1800-talet, men det kom nu att institutionaliseras i en högre grad och vara modeller för hur alla kvinnor bör vara oberoende av klass.²⁷

Hirdman, återkommer vid flera tillfällen i sin bok om rollfigurstänkandet, hur en kvinna och en man *bör* vara. Mannens värld är det stora offentliga medan kvinnans värld är den lilla världen, oftast hemmet. Kvinnan har en roll som sköterska, hon tar hand om de utsatta och visar omsorg. Hon serverar och donar, lappar och lagar. Senare utvecklades denna roll, kvinnan var en ”festtalserska” den som stod för det trevliga och mysiga pratandet, hon som hade hand om de mjuka kontakterna. Mannen talade även han, men hans tal hade plats i det stora och hårda i det offentliga, politiska och ekonomiska²⁸.

Kvinnan är i 2000-talet en blandning av a och B det vill säga aB eller Ba. Dels är kvinnan ett dåligt exemplar av en man samtidigt som hon är något helt skilt från mannen. Hon ska nå upp till mannens norm, samtidigt som när hon väl gör det, gör fel när hon inte följer sin egen kategoris norm. Hirdman påpekar att det kan uppstå problem vid ”renodling” av dessa

26 Hirdman (2001) s28-35.

27 Ibid. s43f.

28 Ibid. s43.

mönster då det idag oftast är en blandning av ovanstående genuskonstruktionsteorier som är aktuell. Dock uppfattas kvinnan alltid som det avvikande.²⁹

Maria Hedlin, doktorand i pedagogiskt arbete vid Genusforskarskolan vid Umeå universitet och Högskolan Kalmar, är även hon inne på samma spår som de Beauvoir och Hirdman och trycker på att strukturer och normer är olika för män och kvinnor och att människor bemöter varandra utefter vad vi förväntar oss utav dem. Dessa strukturer kan såväl begränsa som vidga handlingsutrymmet för olika människor. Män ska i regel, utmed givna normer, vara lite hårdare och tuffare medan kvinnor ska vara mjuka och vårdande. Hon går vidare med att skriva om att när vi går utanför dessa normer och strukturer, riskerar vi att få negativa epitet. En man som är vårdande och omsorgsfull kan i andras ögon bli mesig, medan en kvinna som rör sig inom den manliga normen, riskerar att ses som känslökall. Med dessa normer förväntas män och kvinnor att vara olika.³⁰

29 Hirdman, s44-45.

30 Hedlin, Maria (2006), Jämställdhet - en del av skolans värdegrund, Liber AB, Stockholm, s27-29, ISBN: 91-47-05323-2

3 Forskningsbakgrund och historisk bakgrund

Vad gäller den relevanta litteraturen kan det uppstå svårigheter eftersom det inte finns mycket av tidigare forskning som fokuserar på valt ämne. Det som gjordes var att använda den ringa litteratur som fanns specificerat om ämnet och sedan använda närliggande litteratur. Eftersom IT hamnar under kategorin teknologi gick vi omvägen genom teknik, teknik i skolan och teknik och genus för att få en bättre förståelse av området.

Flera forskare menar på att de olika teknologiska områdena har varit riktade mot män i större utsträckning än mot kvinnor. Den förklaring forskarna ger till detta är bland annat baserat på pojkars och flickors intresse, färdighet, den psykologiska skillnaden mellan flickor och pojkar och rådande samhällskultur.³¹ Dessa olika förklaringar kommer att förklaras och bearbetas senare i texten för att tillslut ställas mot genusteori i analys och diskussion.

3.1 Historisk utveckling av teknologi, IT och IKT. med koppling till skolan och kön.

Denna sektion av arbetet kommer att följa de historiska utvecklingarna av teknik, IT och IKT. ur olika aspekter, främst inom skolan. Genom en tillbakablick på utvecklingen inom teknik, IT och IKT. vill vi visa hur förhållandena har utvecklats ur olika aspekter och förändrats genom tiderna. Vi vill i denna sektion av arbetet visa den historiska utvecklingen för att ge en förförståelse till varför dagens teknik, IT. och IKT. ser ut som den gör.

3.1.1 Teknikämnet i skolan; historisk utveckling

I skolan har teknikämnet inte alltid varit ett obligatoriskt inlag utan har funnits med som valbart ämne sedan 1960-talet och 1962 infördes det i Läroplan för grundskolan 1962 (Lgr-62). När det infördes i Lgr-62 var det tänkt för elever i år 7 och 8 som ville läsa

31 Mellström, Ulf (1996), *Teknologi och maskulinitet män och deras maskiner*. I: Sundin Elisabeth och Berner Boel (red.) *Från symaskin till cyborg* 1996, Nerenius & Santréus Förlag Stockholm, 113f. ISBN: 91-88384-90-X
Nissen, Jörgen (1996), *Det är klart att det är grabbar som håller på med datorer! Men varför är det så?* I (red) Sundin Elisabeth och Berner Boel *Från symaskin till cyborg* Nerenius & Santréus Förlag, Stockholm, 141f, ISBN: 91-88384-90-X.

teknisk/praktisk linje. Ca 40-50 % av alla pojkar valde att läsa tekniskt/praktisk linje men 0 % av flickorna. Först 1982 blev ämnet teknik ett obligatoriskt moment i skolan för alla högstadieelever. Ämnet kom att ingå i NO-blocket där fokus låg på intresse- och färdighetsutveckling. I Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet 1994 (Lpo-94) fick teknikämnet en mer specifik kursplan med mål och syfte.³² I beskrivningen av ämnets syfte och roll i utbildningen står det bland annat:

Flickors och pojkars förhållningssätt till teknik skiljer sig ofta åt – så också omgivningens syn på flickors respektive pojkars roller i tekniska sammanhang.³³

Redan här påpekas en skillnad i förhållningssättet till teknik (teknologi) mellan pojkar och flickor. Det här stycket utvecklas inte vidare i kursplanen till vad denna skillnad består av.

3.1.2 Datorn i skolan; historisk utveckling och statligt styre

Under nära 30 år har staten arbetat för att introducera datorer och informationsteknik i skolan. I början av 1970-talet fick Skolöverstyrelsen (SÖ) i uppdrag att inleda ett projekt om att införa datoranvändande i skolan, "Datorn i skolan". Projektet, som inleddes 1973, visade i sin slutrapport 1980 att datorer kunde bli ett inslag främst i gymnasieskolan. Bedömningen gjordes att datorer i grundskolan inte var nödvändigt med hänvisning till kostnad och funktion. Dock fanns det datorintresserade grundskollärare på högstadiet som tog eget initiativ till att skaffa några få datorer till skolan, detta för att kunna erbjuda datorkunskap som valbart ämne, men även för att utforska datorns funktioner och finna fungerande användningsområden inom skolan.³⁴

För att utveckla datoranvändandet i skolan beslöt staten år 1984 för att skänka ett bidrag på 20 miljoner kronor per år i tre år som stimulansbidrag till kommunerna för att finansiera datorer till sina högstadieskolor. Dessa pengar räckte i de flesta fall till att utrusta en datorsal per

32 Skogh, Inga-Britt (2001), *Teknikens värld – flickors värld* en studie av yngre flickors möte med teknik i hem och skola, HLS förlag Stockholm, ISBN: 9-255, 91-7656-506-8 s24-34. Angående siffrorna gällande sökande till teknisk/praktisk linje, så går källan ej djupare in på om det inte var en enda flicka som sökte ämnet, eller om det var så pass få som gjorde det att det inte syntes i statistiken.

33 Kursplan för teknikämnet i grundskolan, hämtad från skolverkets hemsida <http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0809&infotyp=23&skolform=11&id=2089&extraId=2087> Hämtad 6/11-08.

34 Riis, Ulla (2000), s9-10.

högstadieskola med ca åtta datorer i ett lokalt nät. Stimulansbidraget var ett pedagogiskt projekt som syftade till att alla elever skulle få 80 timmars undervisning om och med datorer. Även lärare kunde fortbilda sig inom datalära med villkoret att en lokal plan för undervisning hade utarbetats på skolan. Denna satsning finansierades av statsanslag och administrerades av SÖ. Kampanjens syfte var även att förmå kommuner och skolor att skaffa datorer till skolan.³⁵

1994 fick Skolverket i uppgift att utveckla och medverka till ett svenskt och ett nordiskt skoldatornät baserat på datortrafik genom Internet, vilket skulle underlätta kommunikationen. Detta skoldatornät var främst till för lärare, men kom senare till att utvecklas ett europeiskt skoldatornät, vilket ledde till en utökad användning.³⁶

1994 bildades, på statligt initiativ, Stiftelsen för kunskap och kompetensutveckling (KK-stiftelsen) och samma år satsade stiftelsen 1,5 miljarder kronor på olika projekt inom IT i skolan vilket bidrog till att intresset för IT tilltog.³⁷

1997-98 publicerade Utbildningsdepartementet sin skrivelse *Lärandets verktyg - nationellt program för IT i skolan* där det slogs fast att IT skulle få en plats i skolan som ett verktyg för kunskapsutveckling för eleverna. I denna skrivelse hänvisas bland annat till Jens Pedersen, som återkommer senare i arbetet, och dennes studier kring kön och IT.

3.2 Från IT till IKT.

Forskning och utvecklingen av IT-tekniken har gjort att datorns användningsområde utökats. Bland annat genom sammankopplingen mellan dator teknik och teleteknik har ett nytt användningsområde inom dator tekniken blivit möjlig, nämligen konsten att kommunicera via datorn, IKT. I början av 1990-talet var IT, informationsteknik, aktuellt, men bara några år senare har tekniken utvecklats till IKT. Under de senaste 15 åren har datorns prestanda och kapacitet, såväl som användningsområdena flerfaldigats. Med introduceringen av Internet har

35 Riis, Ulla (2000), s14-15.

36 Ibid. s16.

37 KK-stiftelsen är en inrättning startad på statligt initiativ. Den ger anslag till olika projekt, främst inom IT, forskning och samverkan mellan näringsliv och högskolor/universitet. Hämtad från <http://www.kks.se/templates/StandardPage.aspx?id=48519/11-08>, Riis (2000) s16-17.

det gått ännu snabbare, särskilt när IKT. blev aktuellt. Datorer används i stor utsträckning för kommunikation.³⁸

IKT. verkar vara ett fenomen som har kommit för att stanna. Ulla Riis, professor vid Pedagogiska institutionen vid Uppsala universitet och vetenskaplig ledare för forskningsprogrammet Elever, Lärare och Organisationer kring Informationstekniken i Skolan (ELOIS), menar att IKT. har en stor påverkan när det gäller kommunikationsutvecklingen och dess användningsområden är många; där kan paralleller dras till exempelvis elektriciteten. Som generell infrastrukturell teknik har IKT. med tiden inkluderats i vårt samhälle och i vår vardag som en självklarhet. Man kommer inte att tänka på tekniken förutom när den är ur funktion, precis som med elektriciteten. Riis menar att genom kommunikationsteknik har IKT. förändrat våra sociala mönster och vårt sätt att förhålla oss till vardagen. IKT. utgör en kanal för kommunikation mellan människor i olika roller. IKT. är, enligt Riis, en utvecklingsuppgift som individen måste ta itu med, det är en del av individens miljö som hon/han inte kan undkomma utan måste ta del av.³⁹

3.2.1 Konsekvenser med IKT. i skolan

Precis som förvandlandet från ett hästsamhälle till ett bilsamhälle innebär ny teknik oavsiktliga konsekvenser, både på gott och ont⁴⁰. Jens Pedersen, universitetsadjunkt i pedagogik vid Institutionen för pedagogik och psykologi vid Linköpings Universitet (IPP), tar upp några konsekvenser inom IKT. Bland annat är olika kostnader för grundläggande investeringar, kostnader för teknisk support och reinvesteringar som krävs för att bibehålla funktion och nivå på olika komponenter i de tekniska systemen. Pedagogen Maria Bergman, tar i sin studie *"På jakt efter högstadieelevers Internetanvändning"* 1999, upp högstadieelevers Internetanvändande vars resultat visar på att elevers förmåga att hantera information de finner på Internet sällan leder till analys och/eller bearbetning av material. Enligt Bergman är eleverna mer inriktade på att färdigställa arbete än att tillgodose sig de mentala processer som kan leda till individuell utveckling. Bergman fann också tendenser till att elever fastnar för eller avvisar webbsidor på grund av dess layout (utseende), oberoende av

38 Bengtson, (2000), s39-54.

39 Riis Ulla, IT i skolan mellan vision och praktik en forskningsöversikt (2000) s10-24.

40 Pedersen Jens, "Tekniken styr inte utvecklingen" Riis Ulla (red) IT i skolan mellan vision och praktik en forskningsöversikt (2000) s34.

innehållet. Detta kan ses som iakttagelser som strider mot hur personer som vill ha med Internet som ett verktyg i skolan ”tänkt” sig hur det skall gå till när elever använder Internet.⁴¹

Men användandet av IKT. är inte enbart negativt, enligt Pedersen. IKT. gör det möjligt att ge elever en individanpassad inläring vilket främjar elevens kunskapsutveckling. Detta synsätt kan man skönja hos Jean Piaget, pedagog, filosof, kunskapsteoretiker som menar att arbete i skolan ska vara individuellt för eleven. Datorernas betydelse för elevernas kognitiva utveckling framhävs också av pedagogfilosofen Lev Vygotskij. Vygotskij-inspirerade pedagoger framhåller barns arbete i grupp och uppmuntran till socialt samspel. Vygotskij menar att man kan använda datorer som ett kulturellt fysiskt redskap. Pedersen menar att datorer då bör användas i utbildningen av olika pedagoger oavsett deras synsätt, riktningar och perspektiv på pedagogik. Detta för att användningsområdet är enormt och för att datorer inspirerar till ämnesövergripande projekt.⁴²

3.3 Könsskillnader

Nedan kommer att presenteras olika områden och texter som söker förklara bland annat pojkars och flickors differentierade förhållningssätt, användningssätt och synsätt teknik, datorer och Internet samt IT och IKT..

3.3.1 Intresse, synlighet och psykologiska skillnader

I Utbildningsdepartementets skrivelse *Lärandets verktyg - nationellt program för IT i skolan 1997/98* går att läsa följande.

Huvudlinjen måste därför vara att kvinnorna bereds tillträde till tekniken på sina villkor. Att intressera kvinnor för att använda datorer kräver alltså mer ansträngning än att intressera män. Därför är det också viktigt att verka för en kraftig förändring av den kultur som hittills har varit rådande i IT-sammanhang. Först då kan IT locka båda könen på lika villkor.⁴³

41 Fahlén Lennart ”Skolutveckling, IKT och lärande” Riis Ulla (red) IT i skolan mellan vision och praktik – en forskningsöversikt (2000) s64.

42 Pedersen (2000) s37 Ulla Riis (red).

Säljö, Roger (2005), Lärande och kulturella redskap - om läroprocesser och det kollektiva minnet, Norstedts akademiska förlag, Falun, ISBN: 91-7227-443-3

43 Utdrag ur utbildningsdepartementets skrivelse *Lärandets verktyg - nationellt program för IT i skolan 1997/98*

Enligt ovanstående skrivelse verkar det finnas en skillnad gällande möjligheten för användning av datorer och IT. mellan män och kvinnor. En översättning kan vara att datorer och teknik (teknologi) är utformade på mäns villkor och behov och därmed tilltalar dessas intressen i en högre utsträckning än vad den tilltalar kvinnor intresse.

Jörgen Nissen, forskarassistent och filosofie doktor i teknik och social förändring vid Linköpings Universitet, tar upp Internet och datoranvändandet och hur det främst är pojkar som dras till denna teknik, ofta med hackerkulturen som referens och utgångspunkt. Han använder olika förklaringsmodeller för att förstå denna dominans, bland annat att den skulle ha sitt ursprung i psykologiska skillnader mellan pojkar och flickor. En annan förklaringsmodell av Nissen är att flickor visst använder datorer och Internet i samma utsträckning som pojkar, men att det främst är pojkars användning som är synlig till exempel i datorspelsbutiker och i skolans datasalar. Flickors användning av datorer och Internet osynliggörs därför att deras användningsområden för Internet inte uppmärksammas i samma utsträckning i det offentliga. Nissen tar även upp att pojkar har ett större *intresse* för datorer, än flickor. Detta intresse blir som tydligast när hackerkulturen synas. Där är det främst pojkar och män som är del av en kulturell gemenskap.⁴⁴

En bidragande orsak till att många flickor finner teknikämnet ointressant ligger i att undervisningen i teknik på många håll har präglats av gångna tiders tekniktraditioner. Inga-Britt Skogh, universitetsadjunkt vid lärarhögskolan i Stockholm, menar på att de gånger flickor finner teknikundervisningen meningslös och inte vara givande, är just när den baseras på traditionella tekniktraditioner. Det som menas med traditionella tekniktraditioner är den teknik som ofta ses som aggressiv, maskinell och tung – det vill säga, det som betraktas som typiskt manligt.⁴⁵

Jens Pedersen menar att likheterna mellan den forskning som finns bland naturvetenskap och kön, visar på samma resultat som den forskning som finns inom IT i skolan. Den gemensamma nämnaren är det grundläggande förhållningssättet till naturkunskap och teknik där flickorna oftast ser tekniken som ett medel för att nå något annat, det vill säga, de ser IT

44 Nissen, Jörgen (1996), Det är klart att det är grabbar som håller på med datorer! Men varför är det så?. I: Sundin Elisabeth och Berner Boel (red) Från symaskin till cyborg Nerenius & Santréus Förlag, Stockholm, 147-153, ISBN: 91-88384-90-X.

45 Skogh Inga-Britt (2001) s38-39.

som ett verktyg. Pojkar ser oftare tekniken och naturvetenskapen som ett mål, det vill säga, det har ett egenvärde.⁴⁶

3.3.2 Tekniskt självförtroende och zeigarnik-effekten

Filosofiprofessorn George Henrik Von Wright skiljer på begreppet teknik/teknologi i betydelsen insikt och principer. Inga-Britt Skogh tar upp Von Wrights teorier om tekniskt självförtroende i sin bok⁴⁷. Von Wrights teorier baseras på förhållandet mellan individens avsikt att ”göra något” och individens eget tycke/tro för att klara av det han/hon avser att göra. Enligt Von Wright har det en betydande roll i det tekniska självförtroendet hur vi uppfattar oss själva och våra möjligheter i olika aktiviteter. Detta spelar också in i den mån/utsträckning vi tar oss an vidare uppgifter. När det gäller ämnet teknik har forskare kommit fram till att flickor/kvinnor ofta brister i sin tilltro till sin tekniska förmåga, hypoteser är att skolan kan vara en bidragande faktor. Enligt Inga-Britt Skogh finns det en så kallad zeigarnik-effekt, uppkallad efter Bluma Zeigarnik som först uppmärksammade fenomenet. Zeigarnik-effekten innebär att elever som har en stark motivation att genomföra en viss uppgift som de har åtagit sig att utföra, kommer att ha kvar sin motivation, även om de blir avbrutna eller misslyckas, tills uppgiften är genomförd. En negativ konsekvens av zeigarnik-effekten är att personer med en stark motivation kan fästa en större vikt vid uppgifter de inte har klarat av än vid det som de faktiskt har lyckats med.⁴⁸

46 Pedersen Jens Informationstekniken i skolan - en forskningsöversikt (1998) Skolverket.

47 Skogh Inga Britt (2001) s56.

48 Ibid. s55-58.

4 Empiri

Under denna rubrik presenteras såväl insamlad data från enkätundersökningar, intervjuer och hämtad statistik från SCB. Här kommer endast att presenteras resultat där för arbetet intressanta fenomen belyses.

4.1 Enkätundersökningar

Här följer ett stycke där olika diagram visar ungdomars Internetanvändning efter kön. Antalet insamlade enkäter är fördelat på 66 pojkar och 57 flickor. Som nämnts innan är statistiken från SCB här till för att öka validiteten för de resultat som kom fram i enkätundersökningarna.

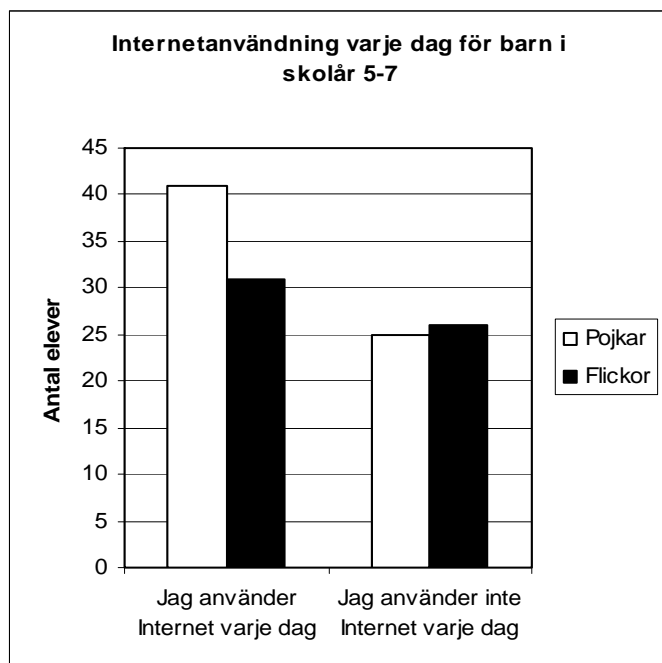
4.1.1 Daglig användning av Internet hos ungdomar skolår 5-7

Frågan på enkäten lyder: Använder du dig av Internet varje dag?

Figur 1

Detta diagram visar oss att pojkar i större utsträckning än flickor använder Internet varje dag samt att det är fler som använder Internet varje dag än som inte gör det.

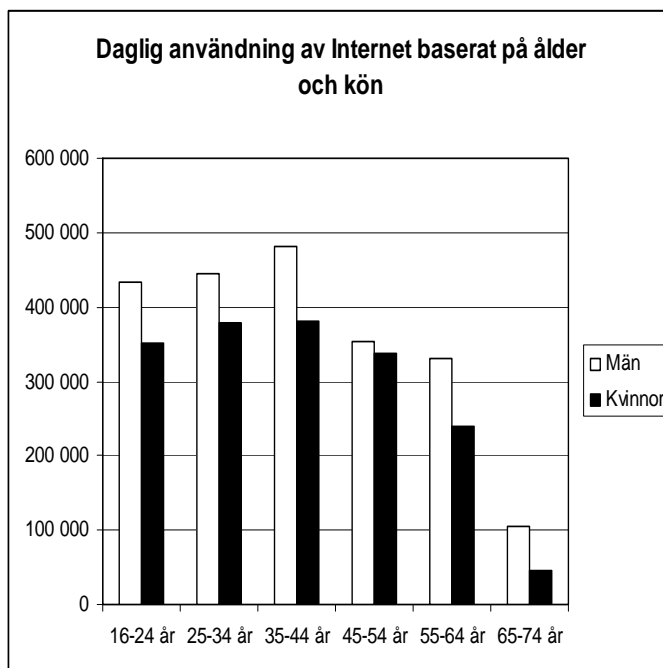
Observera att detta diagram presenteras i antal elever och inte i procent. Detta för att lättare kunna jämföras med den kompletterande statistiken från SCB.

Figur 1

Figur 2

För att komplettera ovanstående resultat som kom fram i enkätundersökningen, ställs den mot statistik hämtad från SCB, se fig. 2. Den visar, uppdelat på kön och ålder, hur många personer som använder sig av Internet dagligen. Det är genomgående för alla åldersgrupper att män använder Internet varje dag i större utsträckning än vad kvinnor gör.⁴⁹

Figur 2. Statistiken är hämtad från Statistiska centralbyråns hemsida, www.scb.se, den 6 november 2008. Undersökningen gjordes januari-mars 2007 och uppdaterades i december 2007.

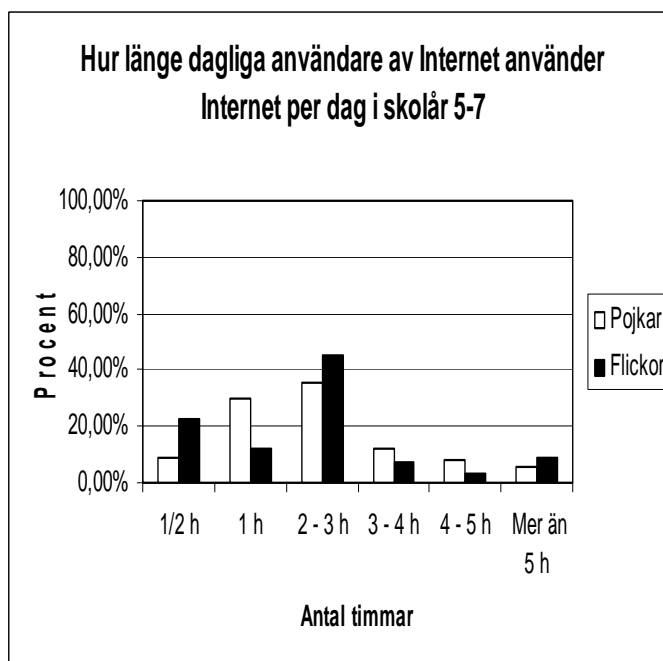
4.1.2 Antal timmar som eleverna använder Internet per dag

Frågan i enkäten löd: Om ja, ungefär hur lång tid använder du Internet per dag?⁵⁰

Figur 3

Frågan är en följdfråga och skulle endast besvaras om respondenten svarade "JA" på frågan om den använder sig av Internet varje dag⁵¹.

Märk att responsfrekvensen på denna fråga är lägre än på övriga frågor (44 pojkar och 33 flickor), då flera av respondenterna inte är inne på Internet varje dag. Flera respondenter frångick instruktionerna att endast ringa in ett alternativ och har istället ringat in två

Figur 3

49 Statistiken är hämtad från SCB http://www.scb.se/templates/tableOrChart___187909.asp den 6/11-08.

50 Se bilaga 1.

51 Se figur 1.

alternativ. Detta har räknats som ett halvt svar på båda alternativ.

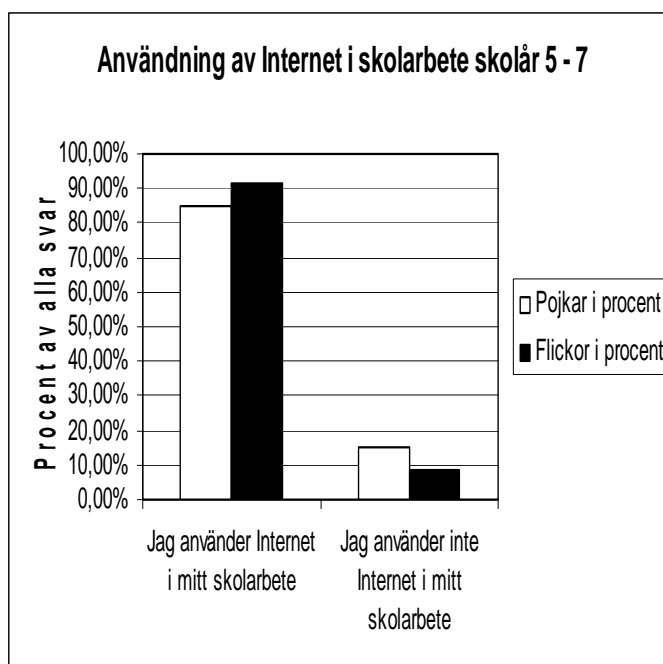
Vi ser i Figur 3 att det är spridda svar, dock ligger de flesta svar runt ½ - 3 timmar per dag. Vi ser även att flickorna i större utsträckning har valt 2-3 timmar per dag jämfört med pojkarna som är har valt främst 1 timme per dag. Det bör poängteras att i ovanstående diagram att fler pojkar har svarat på denna fråga än flickor, vilket kan göra diagrammet missvisande.

4.1.3 Användning av Internet i skolarbete

Frågan som låg till underlag för detta diagram lyder: ”Använder du dig av Internet i ditt skolarbete?”

Figur 4

De flesta svarar att de använder sig av Internet i sitt skolarbete. Här syns även en avvikelse från de övriga diagrammen. Flickor använder sig något mer av Internet i sitt skolarbete än vad pojkarna gör och går över 90 %. De som svarade på enkäterna fick även tillfället att beskriva vad de använder Internet i skolarbetet till, och några av svaren presenteras nedan.

Figur 4

- Flicka skolår 5: ”Söker information.”
- Flicka skolår 6: ”Info, tränar glosor, geografi och matte.”
- Pojke skolår 7: ”Söker på saker och letar information.”
- Pojke skolår 5: ”Att jag t.ex. söker om ett land eller stad.”

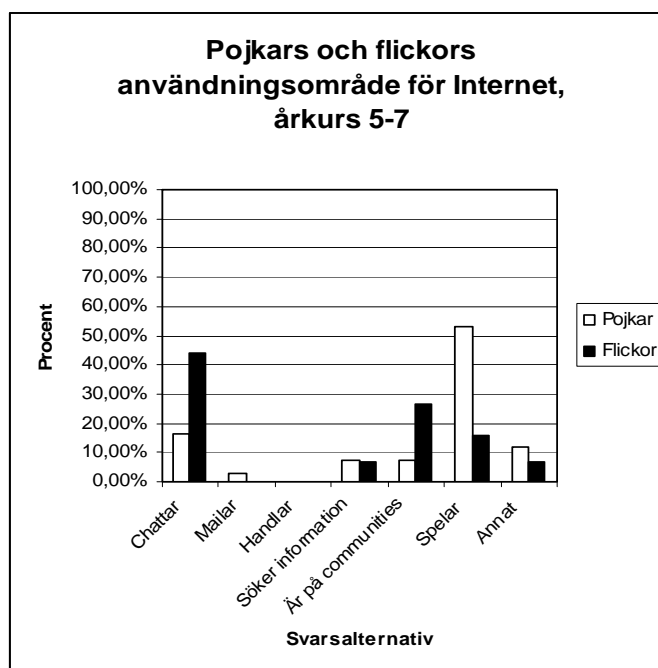
En stor majoritet har skrivit liknande svar, det vill säga, att de gör informationssökningar av olika slag.

4.1.4 Användningsområden för Internet hos ungdomar skolår 5-7

Frågan på enkäten lyder: Vad gör du mest på Internet?⁵²

Figur 5

Som vi ser, så finns det en tydlig polarisering mellan flickors och pojkars primära användningsområden. Flickor använder främst Internet till att chatta och besöka Communitys, medan pojkar använder Internet till att spela i större utsträckning än vad flickorna gör. Alternativet "Annat" fick eleverna välja ifall inget av de förskrivna svaren passade in på dem.

Figur 5

Några av de svar som skrev på alternativet "Annat" var:

- Flicka skolår 6: "Spelar Musik på Youtub."
- Flicka skolår 5: "tittar på film."
- Pojke skolår 7: "Laddar ner musik."
- Pojke skolår 7: "söker på youtube."
- Flicka skolår 7: "redigerar bilder"
- Pojke skolår 5: "Är inne på min egna eller på min kusin X hemsida och ibland bygger jag på hemsidan."

⁵² Se bilaga 1.

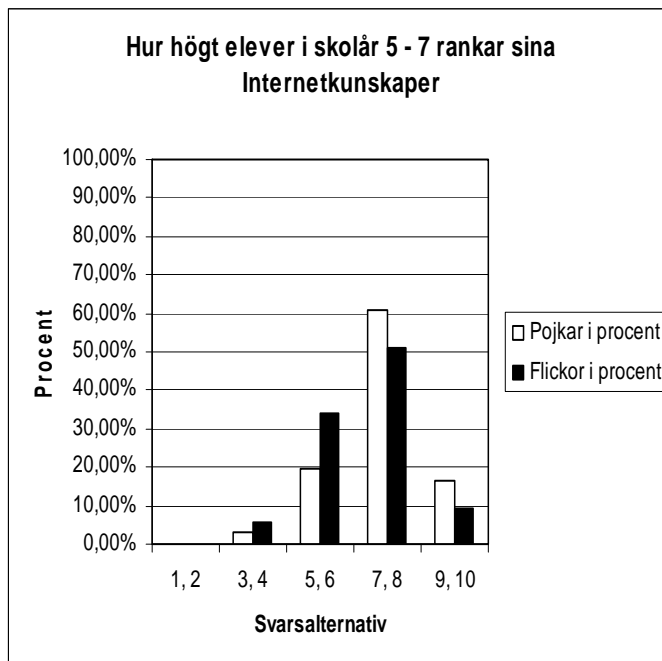
4.1.5 Hur högt barnen rankar sina Internetkunskaper

Frågan på enkäten lyder: Hur pass bra, på en skala på 1-10 där 1 är lägst, anser du dig vara på att använda Internet?

Figur 6

Denna fråga är menad att försöka mäta barnens tilltro till sin egen förmåga att använda Internet. Det syns en viss skillnad i pojkars och flickors svar, där flickorna väljer en lägre siffra i större utsträckning än vad pojkarna gör.

Kopplad till ovanstående fråga finns en följdfråga: "Vad fick dig att ringa in just den siffran?" Några av svaren

Figur 6

lyder:

- Flicka i skolår 5 som ringade in 8: "Jag vet mycket, men inte allt."
- Flicka i skolår 5 som ringade in 4: "Jag är mest inne på spela.se, så jag vet väl inte så mycket."
- Pojke i skolår 7 som ringade in 10: "För att jag hittar lätt på Internet."
- Pojke i skolår 6 som ringade in 8: "Jag är bra."

Dock bör nämnas att de flesta inte motiverade varför de valt en viss siffra, eller svarade med ett "Vet inte/ej".

4.2 Intervjuer

Intervjuerna i detta arbete är till för att bidra till en djupare förståelse av enkätsvaren, barnen får svara på frågor angående sin Internetanvändning, i syfte för att försöka öka förståelsen till olika tendenser i enkäterna. Intervjuerna hade en samtalsliknande prägel, en semikonstruktion, där barnen fick prata relativt fritt, med vissa frågor som grund för samtalet. Under intervjuerna användes ingen bandspelare, detta för att barnen inte skulle känna någon form av

obehag och kunna prata fritt under intervjun⁵³. Intervjuerna redogörs nedan utifrån de fältanteckningar som gjordes under samtalen.

Intervju 1 (flicka år 6)

En flicka i skolår 6 berättar att hon är inne på Internet några gånger i veckan, dock inte varje dag eftersom hon tränar mycket och att datorn ofta är upptagen av övriga familjemedlemmar. Att datorn ofta är upptagen tycker hon är tråkigt. Hon berättar vidare att hon gärna skulle vara inne mer på Internet om hon hade fått lov. Flickan säger att hon mest är på MSN och chattar när hon är inne på Internet eftersom det är roligt att chatta med sina vänner, hon berättar också att hon precis har flyttat och börjat i en ny skola, och då är det bra med MSN eftersom det är ett enkelt sätt att hålla kontakten med både gamla och nya vänner.

Intervju 2 (flicka år 7)

En flicka i skolår 7 säger att anledningen till att hon är inne på Internet (mest på Bilddagboken) är för att hon tycker att det är roligt att se vem som har gjort vad. Det är mest hennes egna kompisar hon kollar. Hon tycker att det är roligare att träffa dem i verkligheten, men om de är långt borta, så är det lättare att få reda på vad de gjort genom Internet. Ofta när hon möter andra på Internet, så tar hon reda på vad de har gjort och om de ska träffas. Hon träffar dock inga nya personer på Internet och de killar hon känner är nästan aldrig inloggade. Hon har dock flera bekanta på Internet, kompisars kompisar som hon nästan aldrig träffar i verkligheten. När hon använder Internet under skoltid, så är hon inte inne på Communitys, eller skriver till vänner. Då gör hon bara informationssökningar.

Intervju 3 (flicka år 7)

Denna flicka är även hon mest inne på Communitys, men hon tycker att det inte är så jätteroligt. Det tar för mycket tid med att lada upp bilder och så och hon anser att hon lägger ner för mycket tid på sånt redan. Hon träffar hellre sina kompisar i verkligheten, och de om hon träffar på nätet är samma personer som hon träffar i verkligheten. Det är däremot lättare att få tag på dem på Internet genom MSN. Det är lättare att få tag på dem på Internet. Hon säger att hon pratar om samma saker och det är lättare att prata om saker i verkligheten, även med killar. Hon säger att hon inte skapar några nya kontakter på Internet, men vissa som hon

53 Denscombe (2000) s135, 148.

pratar med, eller vars ”krypin” hon besöker känner hon inte så bra. Hon är inte inne på Communitys under skoltid, utan då är det endast informationssökning om gäller.

Intervju 4 (pojke år 7)

En pojke i skolår 7 som intervjuades, sa att det han mest gjorde på Internet var att spela för det tyckte han är roligt och man kan spela om hela tiden. Han tänker själv inte på eventuellt beroende, men han tror att andra gör det. Han spelar mest i singelspelarläge, men även lite flerspelarläge. När det är flerspelarläge kan han snacka med folk över MSN samtidigt, men det beror vilken server man spelar på. Det är inte alltid det är någon han känner som är inne på samma server. Han säger att på nätet spelar det ingen roll om det är en tjej eller kille man möter, för oftast vet han ju ändå inte om vilket kön mot- medspelarna. Han spelar aldrig under skoltid för det får man inte, och då skriver han mest arbeten och gör informationssökningar.

Intervju 5 (Pojke år 5)

En pojke i skolår 5 som intervjuades berättade att han mest spelade på Internet, men också att han tittade på klipp på You Tube och sökte information. Han tycker det är roligt med Internet eftersom man kan hitta nästan allting på Internet. På skoltid får dock inte eleverna vara inne på Internet och göra vad de vill, utan då är det informationssökningar som gäller.

5 Analys

5.1 Kvantitativ data (Enkäter)

I analys av resultatet på materialet utkommet ur enkätundersökningen gällande "Hur bra elever i skolår 5-7 anser sig vara på att använda Internet" ser man likheter med Von Wrights teori om flickors/kvinnors tekniska självförtroende som diskuterades ovan⁵⁴. Syftet med frågan som låg till grund för statistiken i figur 6 var som sagt inte att försöka mäta barnens kunskaper om Internet, utan snarare att se hur pass "bekväma" barnen känner sig i användningen av Internet. I diagrammet Figur 6 går att utläsa att flickors värdering av sina kunskaper och förmågor ligger något lägre än pojkarnas värdering av sina kunskaper och förmågor genom hela diagrammet. I diagrammet ser vi på flickornas utlåtande av sin kunskapsuppfattning att 39,62 % har uppskattat sin förmåga till kunskapsnivåerna 3-6, medel något under medel, medan 22,95 % av pojkarna har valt att värdera sin kunskapsförmåga till samma nivåer. Vidare svarar pojkar i en större utsträckning än vad flickor gör att de anser sina kunskaper inom Internet vara bra/mycket bra. Von Wrights teorier om det tekniska självförtroendet kommer här återigen till tanke då vi kan se en tendens att 50,94 % av flickorna och 60,66 % av pojkarna uppskattade sin förmåga till nivå 7-8.⁵⁵

Enligt Nissens teorier kan detta resultat grunda sig på att datorn, och därmed IT som är kopplat till datoranvändning, uppfattas som teknik och därmed en manlig domän, men också som ett resultat av de psykologiska skillnaderna mellan könen. Här menar Nissen att datortekniken skulle vara mer attraktiv och lockande för pojkar/män än för flickor/kvinnor. Detta grundar han på utvecklingspsykologin, exempelvis strävan efter att behärska, att kontrollera, att tränga in i och att ta isär.⁵⁶

Men Nissen går vidare i sin teori och menar på att datorteknik som en ny form av teknik skiljer sig från tidigare teknik genom att den anses ha egenskaper som ligger närmare kvinnliga kompetensområde, vilket skulle göra det mer "öppet" för kvinnor än tidigare

54 Skogh Inga Britt (2001) s56.

55 Se figur 6.

56 Nissen, Jörgen (1996), I: Sundin Elisabeth och Berner Boel (red) 147-153.

teknikslag⁵⁷. En parallell kan dras till enkätundersökningarna där det bland annat i Figur 1 syns att fler flickor använder Internet dagligen än som inte gör det. Det går även i Figur 4 att utläsa att flickor använder Internet i sitt skolarbete mer än vad pojkar gör.

I Figur 4, "Användningsområden för Internet hos ungdomar skolår 5-7" kan man utläsa att flickor till större del, ca 70 % sysselsätter sig med att Chatta och att vara Communitys medan ca 53 % av pojkarna har markerat att de spelar. Detta kan ställas mot det som Pedersen tidigare framfört, att flickor använder datorer och Internet som ett redskap medan pojkarna i större utsträckning använder Internet och datorteknik för dess egenvärde. Man kan också se det ur Von Wrights perspektiv om det tekniska självförtroendet, det vill säga förhållande mellan individens avsikt att "göra något" och individens eget tycke för att klara av det han/hon avser att göra. Kan det vara så att flickor anser sig "klara av" att chatta och kommunicera bättre genom chattforum och Communitys än att spela och tvärtom. Men även i spel framgår det en viss kommunikation där spelaren måste vara lyhörd och kommunicera. Denna tanke kommer vi ha all anledning att återkomma till i diskussionsavsnittet. Genom denna kommunikationsteknik lotsas ungdomar in i ett IT-samhälle vilket enligt Riis är en utvecklingsuppgift som individen måste ta itu med, då det är en del av individens miljö.

Sätts diagrammet, Figur 5, gällande användningsområden för Internet⁵⁸ mot den genusteori som redovisades tidigare i arbetet, kan flera synpunkter föras fram. Bland annat syns, som tidigare nämnts, i diagrammet att flickor helst lägger ner tid på användning av chattar och deltagande i Communitys, något som rör kommunikation för kommunikationens egenvärde. Genusteorin pekar på att kvinnans roll vid senare 1800-tal utvecklades då det fanns utrymme för detta, till att omfatta de så kallade mjuka och privata sociala kontakterna. Hon stod för småpratet och festtalen medan mannen stod för talet inom de hårda, offentliga sfärerna som ekonomi och politik där pratet i sig inte var det viktiga, utan de mål som pratet skulle uppnå var det viktiga⁵⁹. Med chattande och besökande/deltagande av Communitys utförs en form av socialiserande där det ofta är det privata som behandlas. Däremot kan Communitys såväl som chattforum vara utformade på olika sätt beroende på vilka de riktas till. Det kan vara politiska debattforum, eller liknande. Därför återkommer vi till detta i nästa punkt där vi går närmre in på de intervjuer som gjordes.

57 Nissen, Jörgen (1996), I: Sundin Elisabeth och Berner Boel (red).

58 Se. Fig. 4.

59 Hirdman (2001).

Pojkarna svarade i högre utsträckning att spela var deras främsta sysselsättning på Internet. Att spela dataspel ses av de som svarande som rekreation, roligt och något som man kan göra flera gånger om.

5.2 Kvalitativ data (Intervjuer)

Med tanke på att omfattningen av intervjuerna endast innefattar de som har svarat på enkäterna på ett visst sätt och att det är ett litet antal som får representera väldigt många, bör vi ha i åtanke att de slutsatser som kan dras av dessa intervjuer är tämligen begränsade.

Genom att analysera och sammanföra intervjuerna med flickorna i de olika skolåren kan man se tydliga tecken på att flickorna, enligt Pedersen, använder IT och IKT. som ett verktyg de finner meningsfullt. Man kan utläsa att ett intresse för denna användning finns hos flickorna och enligt Von Wrights teori går det att antyda att dessa flickor har ett gott teknologiskt självförtroende eftersom de gärna vill använda sig av IKT., och att de tycker det är roligt och ett bra komplement till social interaktion i verkligheten⁶⁰. Jörgen Nissens teorier om att flickor visst använder Internet, verkar vid första anblick stämma överens med resultatet från intervjuerna, dock är denna användning osynlig för samhället⁶¹. En orsak till att flickors användning av Internet blir osynlig kan vara att de använder tekniken just som ett verktyg för privat kommunikation, det vill säga att i skolan har flickor ett mindre behov av Internet eftersom där finns möjlighet för dem att kommunicera i den riktiga världen, vilket de enligt intervjuerna föredrog att göra. I intervju två och tre framhåller flickorna att de tycker det är roligare att träffa sina kompisar i verkligheten. Ytterligare en orsak till att flickornas Internetanvändning syns mindre än pojkarnas ligger i att för att flickorna ska kunna chatta och vara på Communitys behöver de ej gå till någon affär och köpa något, förutsatt att de har tillgång till en dator och Internet, medan pojkarna, för att kunna spela, ofta behöver köpa dessa spel i affärer.

Enligt Nissens teori om flickors ökande intresse av IT och IKT., kan det i grunden ligga att datorteknik är en nyare form av teknik, i det att det skiljer sig från tidigare teknik genom att

60 Skogh Inga Britt (2001) s56.

61 Nissen, Jörgen (1996), I: Sundin Elisabeth och Berner Boel (red) 147-153.

ha egenskaper som ligger närmare så kallade kvinnliga sfärer, vilket skulle göra det mer ”öppet” för kvinnor än tidigare teknikslag.

Genom att analysera och sammankoppla pojkarnas svar vid intervjuerna kan det utläsas att pojkarna har ett intresse för att spela spel på Internet, både som enskilda spelare och att spela i grupp. I spelet interagerar spelaren ofta med andra spelare, det vill säga, kommunikation finns ofta med i spelet. Detta är dock i mindre utsträckning samma form av kommunikation som finns vid chattforum och vid Communitys, eftersom spelarna ofta är någon annan i spelen. Däremot ser vi i intervju 4 att pojken sa att det berodde på vilken server han är inne på om han kommunicerar eller ej.

Enligt Nissen har pojkar ett större intresse för datortekniken vilket han grundar på att det är pojkars användande som synliggörs i samhället till exempel i datorspelsbutiker och i skolans datasalar⁶², vilket denna undersökning i stor utsträckning stöder. Däremot ser vi att flickor använder Internet i skolarbetet i större utsträckning än vad pojkar gör.

I skolan använder pojken i Intervju 5 inte Internet för att spela, utan för att utföra andra uppgifter som av honom ses som stimulerande och roliga. I intervjun säger han att på Internet finns det mycket information som är lättillgänglig. Här kan man utläsa att pojken i fråga har ett intresse för IT och för att utvecklas vilket kan kopplas till Von Wright teorier om tekniskt självförtroende⁶³.

I de flesta diagram, inklusive det baserat på SCBs statistik, syns skillnader mellan pojkars och flickors användning av Internet. Tid, huvudsysselsättning och värdering av sina egna kunskaper/färdigheter skiljer sig åt på olika sätt. När detta ställs mot den genusteori som redogjordes under rubrik 2.4, går det att utläsa att dessa skillnader kan bero på de normer som, enligt Hirdman, grundlades vid sent 1700-tal och som sedan dess har utvecklats och reviderats.

62 Nissen, Jörgen (1996), I: Sundin Elisabeth och Berner Boel (red) s141-144.

63 Skogh Inga-Britt (2001) s56 -58.

6 Diskussion

Vi börjar med att behandla arbetets frågeprecisering. Under arbetets gång har vi lyckats besvara delfrågorna. Det finns en skillnad mellan flickors och pojkars huvudsakliga användningsområden för Internet. Hur dessa skillnader ser ut har kartlagts genom enkätundersökningen, med stöd av statistik från SCB, och ett sätt att söka förklara dessa skillnader går att göra genom genusteori. Däremot har det varit problematiskt att försöka besvara den övergripande frågan ”Fungerar ungdomars Internetanvändning som en bekräftelse av könsgrupperingar, eller som ett könsneutralt område?”. Denna fråga ligger till grund för hela arbetet och har hela tiden legat i bakhuvudet på skrivande. Dock har vi blivit medvetna om att vi ej nödvändigtvis skulle kunna besvara frågan då den är för stor för att kunna ges ett uttömmande svar.

En skillnad mellan pojkars och flickors huvudsakliga användning av Internet gick att fastställa där pojkar spelar datorspel på Internet i en mycket högre utsträckning än vad flickor gör och att flickor chattar och är på Communitys i större utsträckning. Att utfallet skulle peka på detta förvånade oss inte i sig, men att skillnaderna blev så stora som de blev var inte ett väntat resultat från vår sida. Men varifrån kommer denna skillnad? Det kan vara en rest från ”gamla tider” det vill säga att spel och Internet som teknologi räknas som ett mansdominerat område, men som Inga-Britt Skogh menar, så är Internet och IT inte *typisk* teknologi, det som innan har förknippats med teknologi. Maskinellt, tungt och aggressivt är sådana saker som teknologi innan har satts samman med och därmed varit riktad till män. Internet, även om det är teknologi, associeras inte till dessa epitet och borde därför inte gå efter de riktlinjerna som kännetecknar ”traditionell” teknologi och då inte heller klassas som en manlig domän. Den får dock en manlig dimension genom det Internetspelande som förekommer och som mest används av män.⁶⁴ Det är samma sak med intresset. Jens Pedersen tar upp att den stora skillnaden mellan pojkars och flickors användning av IT. och IKT. ligger i att pojkar är mer intresserade av teknik och teknologi i sig och att det har ett egenvärde, medan flickorna i större utsträckning ser Internet som ett redskap för att nå olika mål. I denna undersökning som gjorts fanns det inget som antydde att det skulle förhålla sig på detta viset. Såväl pojkar som

64 Skogh, Inga-Britt (2001).

flickor använder Internet som ett verktyg, och båda använder det för att kommunicera, men målen ser annorlunda ut.

Paralleller kan dras till ovanstående text då Pedersen refererar till naturvetenskapsämnet i skolan och hur det oftast har (haft) en utformning som tilltalar pojkar i högre utsträckning än flickor. Pedersen säger i princip samma sak som Skogh, men går vidare och menar att det traditionella tänkandet angående teknologi förstärks av skolvärldens förhållningssätt till området. Dessa teorier ser dock inte till bakomliggande orsaker av fenomenet. Skogh och Pedersen hänvisar till tekniktraditioner, men inte varför dessa traditioner ser ut som de gör.⁶⁵ Kan det ligga i det tekniska självförtroendet som von Wright tar upp, det vill säga, att människor inte gör mer än de anser sig klara av och att flickor inte har samma självförtroende när det gäller områden av teknologisk art? Men då dyker återigen frågan ”Varför?” upp. Varför skulle flickor ha sämre teknologiskt självförtroende än pojkar?

I empirin kunde vi se att skillnaden i graden av användning av Internet inte markant skiljer sig åt mellan pojkar och flickor. Detta ger stöd åt Jörgen Nissen som menar att flickor och pojkar använder Internet lika mycket, men att flickors användning inte är synlig på samma sätt i samhället. I de diagram som redovisades under rubrik 4 syns flickornas användning tydligt. Gör de inte det i samhället? Återigen tas inte frågan ”Varför?” upp av teoretikerna. Varför syns pojkars användning av Internet och IT mer än flickors?

I de ovanstående förklaringarna till skillnaderna i Internetanvändandet mellan pojkar och flickor, skrapar dessa endast på ytan till det vi anser vara en mycket mer komplex fråga. Att säga att skillnaden har sin grund i intresse, självförtroende eller tradition, utan att gå närmre in på hur dessa mönster och traditioner har utvecklats, anser vi är att bara ge ett halvt svar.

Yvonne Hirdmans presentation av genusbegreppet och –teorin; hur genus skapas, syns och påverkar beteende, skapar ett större djup i förklaringen till hur handlingsmönster (re)produceras och/eller upplevs⁶⁶. I utbildningsdepartementets skrivelse *I Lärandets verktyg - nationellt program för IT i skolan 1997/98* står bland annat att läsa hur kvinnor ska beredas tillgång till teknologi på sina egna villkor. Även i kursplanen för ämnet teknik uppmärksammas att förhållningssättet till teknik skiljer sig åt mellan pojkar och flickor.

65 Pedersen (2000) Ulla Riis (red).

66 Hirdman (2001).

Paralleller kan dras till Hirdmans teori om A – B, där kvinnan och mannen är åtskilda varelser som måste bemötas och behandlas på olika sätt. Men samtidigt ger utbildningsdepartementets skrivelse en antydning om att det är ett problem att kvinnorna inte använder IT och teknologi på samma sätt som männen, vilket i sin tur stämmer mer överens med Hirdmans teori om A – a, det vill säga att kvinnorna måste nå samma ”nivå” som männen (och ha hjälp med att göra det). Hirdmans genusbildningsteori om den moderna kvinnan som aB eller Ba, det vill säga, Han och Hon är åtskilda samtidigt som Hon inte bör nå samma nivå som Han ligger på, verkar vara den syn som genomsyrar i alla fall dessa två skrivelser i hänseende till genus. Kvinnor använder inte teknologi och Internet på samma sätt som män gör, vilket verkar vara ett problem samtidigt som kvinnor ska kunna använda det på sina villkor.

Han och Hon förhåller sig till varandra, men de förhåller sig även till samhället, det sociala och privatlivet. Kvinnan stod för den mjukare delen i de sociala och samhällsliga sfärerna något som verkar ha levt kvar sen slutet på 1800-talet om vi över huvud taget kan dra den likheten till chattforum och Communitys. Och även om det inte är normerna från 1800-talet som har levt kvar rakt av, så finns det normer idag för män och kvinnor med vissa likheter från den tiden, enligt Hedlin. Könroller institutionaliserades även när kvinnor i offentligheten skulle syssla med omsorgsyrken. Vi anser inte att det är omöjligt att det är rester från detta dessa roller grundar sig i. Men om det ställs i dagens tid då social kompetens och kommunikation på alla nivåer är något som uppmuntras och är något positivt, borde då inte flickornas användning av chattar och Communitys synas mer, eller lyftas upp?

Pojkars användning av Internet och datorer syns mer genom datorspelen. För att chatta behöver flickorna inte köpa något, men för att spela behöver man det. Om flickor hade blivit mer inriktade på att spela datorspel, hade deras användning då syns mer? Eller för att vända på det, hade pojkars användning syns mindre om de inte hade spelat i större utsträckning än flickor? Om det främst är spelandet av dator- och Internetspel som påverkar hur synlig användningen av Internet är, riskerar då den norm att flickor ej bör spela spel att fungera som en sorts barriär där flickornas användning inte kan bli synlig, om det inte blir något annat som styr graden av synlighet gällande användningen av Internet, exempelvis deltagande i Communitys. Och det fungerar även på andra håll. Pojkar kanske förväntas att sitta och spela, koordinera attacker, döda drakar och skjuta ner helikoptrar och kanske inte ska röra sig för mycket inom chattforum och Communitys, vilket i sin tur kan leda till att denna ”mansnorm” blir väldigt oflexibel och cementerad. Om de förväntas att spela, kan det i sin tur

leda till att pojkarna har ett mindre utrymme än flickorna att träna sin sociala kompetens på det privata planet, då spelandet tar utrymme från privat kommunikation genom Internet.

Är då detta ett problem? I första hand är vi benägna att säga nej, det är inget problem. Om vi följer Hirdmans A –B-teori, så finns det där utrymme för kvinnor/flickor att skapa sig en egen roll; de behöver inte ha det manliga som en norm att sträva mot. Problemet i det är när A eller B har ett yttre tryck, från till exempel samhället, att de *bör* ha en viss norm/roll som de måste leva upp till och inte bör röra sig inom den andra normen, det vill säga, flickorna bör inte spela datorspel. Det var runt denna ålder som de Beauvoir menade att skillnaden mellan pojkar och flickor blev klar. Kan då denna ytterliggare dimension, IT och IKT., syfta till att förstärka denna indelning? Eller fungerar det snarar som ett uttryck för den indelning mellan pojkar och flickor som iscensatts sedan tidigare åldrar? Piaget menade att det var runt samma ålder som barnen började testa satser. Som Bergman innan påpekade ifrågasätter inte barn sanningshalten i den information som de hittade på Internet. Kan detta då leda till en tillbakagång hos människor vad gäller granskning av information? Och om det är i denna ålder de utvecklar denna färdighet, hur påverkas den då i samklang med den genusindelning som förstärks runt samma ålder? Och varifrån kommer dessa normer, detta krav på indelning? Är det som de Beauvoir påpekar med medhåll från Hirdman och Hedlin från samhället i stort i kombination med hur människor bemöts olika utifrån sitt kön? Det som vi kommit fram till i vår studie pekar på att det förhåller sig så.

Slutligen bör påpekas att när denna undersökning gjordes, så fick barnen endast välja det alternativ som de la ner *mest* tid på. Flickor spelar datorspel på Internet och pojkar är med i Communitys och chattar. Så helt svart och vitt är det inte.

7 Sammanfattning

Under arbetets gång kan man följa IT och IKT. historiska utveckling från introduktion av datorn i skolan tills att IKT. blir ett av de vanligaste kommunikationsredskap tillägnat för ”alla” i samhället. Under 1900-2000 talet har barnen i västvärlden växt upp med Internet som ett mer eller mindre självklart inslag i sin vardag, därför ville vi göra en undersökning baserat på de genuskulturella mönstren i cybervärlden.

Studiens syfte var att ta reda på och kartlägga om det fanns någon skillnad i pojkar och flickors Internetanvändning i skolåren 5 – 7 och att presentera olika förklaringar genom litteratur för att försöka förklara dessa användningsmönster. Studien genomfördes med hjälp av enkätundersökningar för det kvantitativa materialet, intervjuer för det kvalitativa materialet och litteratur för att gå ännu djupare in på förklaringarna av handlingsmönstren. De svar som sedan kom in från enkäterna, omgjordes i Excellprogrammet till diagram. Innehållet i de intervjuer som gjordes redovisades utifrån de fältanteckningar som gjordes under intervjutillfällena. Med hjälp av litteraturen sökte vi sen förklara de mönster som framgick.

I de resultat som kommit fram i vår undersökning genom enkäter och intervjuer tyder det på att det finns en tydlig skillnad baserat på vad pojkar/flickor mest sysselsätter sig med på Internet. Resultatet av undersökning visar på att pojkar lägger ner mer tid och sysselsätter sig mer med att spela datorspel på Internet än vad flickor gör. Ofta är det multispel som engagerar pojkarna på Internet vilket betyder att många spelare kan vara aktiva samtidigt och tillsammans genom uppkoppling mellan olika servrar spela ett datorspel. Då är en chattfunktion ofta inkluderad i datorspel, vilket gör att pojkarna kan kommunicera med varandra vilket i många fall är ett måste om de vill klara av spelets uppdrag och utmaningar. Under chatten är det ofta inte några privata samtal utan chattforumet har ett mål i sig, att spelet skall kunna fortgå.

I de resultat vi fått fram av vad flickorna sysselsätter sig mest med på Internet är att chatta och att besöker Communitys. Flickorna som är representerade i intervjuer och enkäter framhåller att de tycker det är roligt att chatta och att kommunicera med sina kompisar genom IKT.. Man kan dock genom litteratur skönja att flickors Internetanvändande blir osynligt i samhället

vilket kan bero på att flickorna inte i lika stor grad som pojkarna använder sig av skolans datorsalar, eller är ute i affärer och köper datorspel. Däremot kom det fram i undersökningen att flickor lägger ner ungefär lika mycket tid på Internet, såväl i skolarbeten som privat, som pojkarna gör.

De skillnader som framkom kunde förklaras med genusteori.

8 Vidare forskning

Något som också bör forskas vidare kring är hur skolan arbetar med pojkars och flickors skillnader i användandet av Internet och I(K)T. Detta då läroplanerna i övrigt har värderingar angående jämlikhet och jämställdhet. Att då inte uppmärksamma dessa skillnader i utformandet av utbildningen kan leda till motsägelsefulla handlingar inom skolväsendet då användningen av ett redskap i inlärningsssyfte kan föra med sig oönskade konsekvenser om detta redskap används olika av pojkar och flickor, eller rent av bidrar till förstärkande av manliga och kvinnliga normer.

Under denna studie fann vi att barn i skolan främst använder Internet till att göra informationssökningar. Tar skolan hänsyn till detta medium endast som ett informationsverktyg? Som denna studie visat på, så använder barn Internet som ett multiverktyg med fler användningsområden än rena informationssökningar. Bland annat använder barnen Internet till rekreation och kommunikation. Tar skolan någon hänsyn till dessa aspekter av mediet och i så fall hur?

9 Referenslista

9.1 Tryckt litteratur

- Bengtsson, Ewert (2000), Den tekniska utvecklingen inom IKT-området. I: Riis Ulla (red) *IT i skolan mellan vision och praktik – en forskningsöversikt*, 2000, Skolverket Liber, Kalmar, ISBN: 39-55, 9189313-89-5
- De Beauvoir, Simone (2002), *Det andra könet*, Nordsedts förlag, Stockholm, s325, ISBN: 91-1-300306-2, Originalutgåva: (1949) *Le Deuxième sexe*, Éditions Gallimard.
- Denscombe, Martyn (2000), *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskapen*, Studentlitteratur, Lund, s25, ISBN: 91-44-01280-2. Originalutgåva: (1998) *The Good Researcher Guide- for small-scale social research projects*, Open University Press. Buckingham och Philadelphia.
- Fahlén, Lennart (2000), Skolutveckling, IKT och lärande. I: Riis Ulla (red) *IT i skolan mellan vision och praktik – en forskningsöversikt*, 2000, Skolverket Liber, Kalmar, ISBN: 56-66, 9189313-89-5.
- Hedlin, Maria (2006), *Jämställdhet en del av skolans värdegrund*, Liber AB, Stockholm, s27-29, ISBN: 91-47-05323-2.
- Hirdman, Yvonne (2001) *Genus- om det stabila förändringar*, Liber AB, Malmö, ISBN: 47-06223-1.
- Johansson, Bo, Svedner, Per Olov (1998), *Examensarbetet i lärarutbildningen – Undersökningsmetoder och språklig utformning*, Författarna och Kunskapsföretaget, Uppsala, 3e upplagan, s39, ISBN: 91-89040-36-8.
- Mellström, Ulf (1996), Teknologi och maskulinitet män och deras maskiner. I: Sundin Elisabeth och Berner Boel (red.) *Från symaskin till cyborg* 1996, Nerenius & Santréus Förlag Stockholm, ISBN: 113-139, 91-88384-90-X.
- Nissen, Jörgen (1996), Det är klart att det är grabbar som håller på med datorer! Men varför är det så?. I: Sundin Elisabeth och Berner Boel (red) *Från symaskin till cyborg* Nerenius & Santréus Förlag, Stockholm, s141-161, ISBN: 91-88384-90-X.
- Nyberg, Rainer (2000), *Skriv vetenskapliga uppsatser och avhandlingar med stöd av IT och Internet*, Studentlitteratur Lund, 4e upplagan, Antal sidor, ISBN: 91-44-01000-1.

- Pedersen, Jens (2000) *Tekniken styr inte utvecklingen. I: Riis Ulla (red) IT i skolan mellan vision och praktik – en forskningsöversikt*, 2000, Skolverket Liber, Kalmar, ISBN: 29-38, 9189313-89-5.
- Piaget, Jean (1972), *Psykologi och undervisning*, Bokförlaget Aldus. Stockholm, s43-44, ISBN: 91-0-037534-9, Originalutgåva: (1969) *Psychologie et Pédagogie*, Editions Denoël, Paris.
- Riis, Ulla (2000), *IT i skolan mellan vision och praktik – en forskningsöversikt*, Skolverket Liber, Kalmar, ISBN: 7-28, 91-89313-89-5.
- Skogh, Inga-Britt (2001), *Teknikens värld – flickors värld en studie av yngre flickors möte med teknik i hem och skola*, HLS förlag Stockholm, ISBN: 9-255, 91-7656-506-8.
- Sundin, Elisabeth, Berner, Boel (1996), *Från symaskin till cyborg*, Nerenius & Santréus Förlag Stockholm, ISBN: 7-17, 85-110, 91-88384-90-X.
- Svenska akademien, (2006) *Svenska akademins ordlista över svenska språket*, Svenska akademien, Stockholm, trettonde upplagan, ISBN: 91-7227-419-0.
- Säljö, Roger (2005) *Lärande och kulturella redskap - om läroprocesser och det kollektiva minnet*, Norstedts akademiska förlag, ISBN: 91-7227-443-3.
- Westerberg, Bengt (1998), *Han, hon, den, det - Om genus och kön*, Ekerlids Förlag Stockholm, ISBN: 9-24, 91-8859-503-X.

9.2 Otryckta Källor

9.2.1 Internet

Pedersen, Jens (1998), *Informationstekniken i skolan – en forskningsöversikt*, Skolverket och Liber Distribution, Stockholm,
www.skolverket.se/sb/d/193/url/0068007400740070003a002f002f0077007700770034002e0073006b006f006c007600650072006b00650074002e00730065003a0038003000380030002f00770074007000750062002f00770073002f0073006b006f006c0062006f006b002f0077007000750062006500780074002f0074007200790063006b00730061006b002f0042006c006f0062002f007000640066003300350033002e007000640066003f006b003d003300350033/target/pdf353.pdf%3Fk%3D353. Publicerat den 14/12-97. Hämtat den 4/12-08.

Skolverket, *Kursplan för teknikämnet i grundskolan* (www). Hämtat från Skolverkets hemsida <http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0809&infotyp=23&skolform=11&id=2089&extraId=2087>. Inrättat 200-07. Hämtat 6/11-08.

Utbildningsdepartementet *Lärandets verktyg - nationellt program för IT i skolan 1997/98*.
Regeringens skrivelse (pdf-fil.). Hämtat från
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/02/52/01/468b7814.pdf>. Publicerat 28/5-98
Stockholm. Hämtad den 06/11-08.

Genus, Nationalencyklopedin, (www). Hämtat från Nationalencyklopedins hemsida,
<http://www.ne.se/artikel/181336/181336>. Hämtat 17/11-08. Sökord: genus.

